

Kommittédirektiv

Tilläggsdirektiv till Kommittén Accelerationskontor för att underlätta industrins omställning (KN 2024:05)

Beslut vid regeringssammanträde den 5 juni 2025

Ändring i uppdraget

Regeringen beslutade den 13 juni 2024 kommittédirektiv

Accelerationskontor för att underlätta industrins omställning (dir. 2024:57).

Kommittén ska nu även bl.a.

- analysera vilka incitament kommuner har att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning,
- ta ställning till om det finns behov av att staten underlättar för kommuner att växa och bidra till regional utveckling, samt i så fall lämna förslag på hur detta bör ske, exempelvis genom att använda kreditgarantimodellen för att stötta samhällsutvecklande insatser för kommuner, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget enligt dessa tilläggsdirektiv ska redovisas i ett delbetänkande senast den 14 maj 2026. Uppdraget enligt de ursprungliga direktiven ligger fast och ska alltså redovisas senast 31 december 2026.

Uppdraget att analysera vilka incitament kommuner har att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner

Sverige har goda förutsättningar att utveckla och expandera en världsledande fossilfri industri, med ett stort antal pågående och planerade storskaliga industriprojekt med stora investeringsbehov. Ett av regeringens mål i strategin för Sveriges utrikeshandel, investeringar och globala konkurrenskraft är att investeringsklimatet för både svenska och utländska företag i hela Sverige ska vara attraktivt och konkurrenskraftigt.

Samtidigt hårdnar den internationella konkurrensen om de gröna investeringarna och geopolitiska förändringar riskerar att leda till en mer osäker världsmarknad. Det svenska investeringsklimatet behöver fortsatt utvecklas så att hela landet ska kunna attrahera, hantera och dra nytta av stora företagsetableringar och företagsexpansioner. Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Tillväxtanalys) framhåller i sin rapport Att landa en gigainvestering – Erfarenheter och lärdomar från ett kommunalt perspektiv (rapport 2025:01) att det för strategiskt viktiga investeringar är viktigt med ett sammanhållet system. Det innebär att hela kedjan från attraktiva ramvillkor och investeringsfrämjande till en utvecklad mottagningsstruktur behöver finnas på plats.

Kommunerna har en frivillig men viktig roll i det sammanhållna system som Tillväxtanalys bedömer är nödvändigt för strategiskt viktiga investeringar.

Kommuner som de senare åren har tagit emot stora företagsetableringar eller företagsexpansioner hanterar en mängd komplexa frågor, exempelvis utbildning, tillståndprocesser, planeringsfrågor, infrastruktur, kultur, miljö, riksintressen, arbetsmarknad och bostäder. En risk i detta sammanhang kan vara undanträngningseffekter, där kommuner satsar resurser på att stödja vissa företagsetableringar eller företagsexpansioner, vilket kan ske på bekostnad av annat näringslivsfrämjande eller av obligatoriska verksamheter och på sikt påverka kommunens förmåga att utföra sitt välfärdsuppdrag. Vissa kommuner har tagit omfattande lån för att finansiera investeringar i kommunal infrastruktur, service, utbildning, kultur och fritid i syfte att möta de behov som uppstår med företagsetableringar och företagsexpansioner och för att kunna attrahera nya invånare. I en del kommuner är en större del av viktig infrastruktur kommunalt ägd än i andra, vilket ytterligare kan öka dessa kommuners investerings- och lånebehov. Ett besvärligt konjunkturs-

och omvärldsläge kan även innebära att kommuner behöver investera genom egna bostadsbolag för att kompensera för ett avstannande bostadsbyggande.

Insatser som dessa kan anses vara värda att göra om det finns möjligheter till goda resultat av investeringarna. För kommunen handlar de ekonomiska möjligheterna i första hand om potentiellt ökade kommunala skatteintäkter vid inflyttning av arbetskraft. Kommunens investeringar behöver dock ofta göras innan kommunerna vet om det kommer flytta in arbetskraft till kommunen som resultat av företagsetableringen eller företagsexpansionen. Företagens aviserade investeringar kan dessutom förändras över tid eller utebli. Kommunens kostnader uppstår därmed i närtid medan intäkterna är osäkra och ligger längre fram i tiden. Samtidigt ska god ekonomisk hushållning uppnås och balanskravet innebär bland annat att ett kommunalt budgetunderskott ska regleras inom tre år enligt kommunallagen. Detta innebär ett risktagande.

Kommuner möter därmed utmaningar om de väljer att bidra till Sveriges investeringsfrämjande och konkurrenskraft genom att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner. Det kan finnas särskilda svårigheter för befolkningsmässigt mindre kommuner. Även för företagen som vill göra stora investeringar kan det innebära risker om anpassning av samhället inte kan gå i takt med företagens investeringar.

Kommittén ska därför

- analysera vilka incitament kommuner har att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning.

Uppdraget att ta ställning till om det finns behov av att staten underlättar för kommuner att växa och bidra till regional utveckling, samt i så fall lämna förslag på hur

Det är av flera skäl angeläget att kommuner har incitament att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Att arbeta med företagsinvesteringar som har nationell betydelse är, liksom näringslivsutveckling i övrigt, en frivillig uppgift för kommunerna. Om kommunerna saknar incitament att främja stora företagsetableringar och företagsexpansioner kan det innebära att Sverige kan ta emot färre

investeringar och får sämre tillväxt än om kommunerna haft andra incitament.

I regeringens Klimathandlingsplan – hela vägen till nettonoll (skr. 2023/24:59) framgår att legitimitet hos medborgarna är en förutsättning för den gröna omställningen. Om medborgare upplever att ekonomin i deras kommuner påverkas negativt som resultat av gröna företagsinvesteringar, skulle detta kunna minska legitimiteten i klimatomställningen och därmed riskera att underminera den.

Tillväxtverket noterar i rapporten Att bistå vid varsel och omställning 2022–2024 (Å2022-1984) att inställningen hos kommunrepresentanter har förändrats till framför allt större företagsetableringar. Processen uppfattas ta mycket resurser för kommunen samtidigt som den är förenad med hög finansiell risk och riskerar i slutändan att knappt göra en märkbar skillnad i kommunens ekonomi, efter att hänsyn har tagits till nödvändiga kostnader för investeringar och lån. Samtidigt kan myndigheten konstatera att intresset från företag att etablera sig i Sverige är större än på mycket länge.

När det gäller gruvverksamhet konstaterade Utredningen om en hållbar försörjning av innovationskritiska metaller och mineral i sitt betänkande (SOU 2022:56) att ett socialt medgivande för denna industri kan stärkas av en ökad värdeandel av den nytta som metall- och mineralnäringen genererar. Utredningen ansåg att det behövde göras en bredare översyn av kommuners och regioners förutsättningar att klara sina uppgifter i samband med omfattande industrietableringar. Vidare menade utredningen att det kan finnas skäl att förutsättningslöst utreda möjligheterna för staten att vid samhällsviktiga industrietableringar som kräver kommunala investeringar ta en del av risken ifall den planerade verksamheten inte skulle förverkligas.

Kommittén Accelerationskontor för att underlätta industrins omställning har bland annat i uppdrag att analysera olika finansieringsformer och möjligheter till synergier som syftar till att påskynda industrins omställning till fossilfria processer och vid behov föreslå åtgärder som kan bidra till en mer effektiv användning av befintliga medel, en mer gynnsam investeringsmiljö och större mobilisering av privata investeringar. Det ingår däremot inte explicit i de ursprungliga uppdragen att utreda och lämna förslag som berör kommunsektorn.

I regeringens strategi för nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län (KN2024/01434) framgår under målområdet Stärkta förutsättningar för kommunal kapacitet att regeringen avser att se över hur staten kan underlätta för kommuner att växa och bidra till regional utveckling. Det kan exempelvis handla om hur kreditgaranti-modellen kan användas för att stötta samhällsutvecklande insatser för kommuner som har stora företagsetableringar eller företagsexpansioner. Det är därför viktigt med en bedömning av om det finns behov för staten att underlätta för kommunerna, samt att vid behov lämna förslag om detta. Eventuella åtgärdsförslag ska dock inte omfatta skatteområdet. Förslagens genomförbarhet kan påverkas av om de faller inom EU:s statsstödsregler.

Kommittén ska därför nu även

- ta ställning till om det finns behov av att staten underlättar för kommuner att växa och bidra till regional utveckling, samt i så fall lämna förslag på hur bör ske, exempelvis genom att använda kreditgarantimodellen för att stötta samhällsutvecklande insatser för kommuner,
- analysera huruvida EU:s statsstödsregler hindrar eller begränsar möjligheterna för staten att genomföra förslagen,
- säkerställa att förslagen inte påverkar skatteområdet, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Konsekvensbeskrivningar

Vid framtagandet av konsekvensbeskrivningen enligt kommittéförordningen (1998:1474) och förordningen (2024:183) om konsekvensutredning vid regelgivning ska kommittén beskriva och, när det är möjligt, kvantifiera de samhällsekonomiska effekterna av sina förslag. De offentligfinansiella effekterna av kommitténs förslag ska beräknas. Om förslagen innebär offentligfinansiella kostnader ska förslag till finansiering lämnas.

Kontakter och redovisning av uppdraget

Utöver de kontakter som framgår av de ursprungliga direktiven ska kommittén ha kontakt med Riksgäldskontoret, Tillväxtanalys samt Sveriges kommuner och regioner och andra berörda aktörer.

Uppdraget enligt dessa tilläggsdirektiv ska redovisas i ett delbetänkande senast den 14 maj 2026. Uppdraget enligt de ursprungliga direktiven ligger fast och ska alltså redovisas senast den 31 december 2026.

(Klimat- och näringslivsdepartementet)